

ELS PLANS DE MILLORA AFAVOREIXEN LA INCLUSIÓ EDUCATIVA [1]

Josep Ma. Andreu Calaf

Psicòleg, Assessor Psicopedagògic

RESUMEN

El artículo muestra un estudio realizado en la ciudad de l'Hospitalet de Llobregat sobre la relación entre los Planes de Mejora del Centro i la Inclusión Educativa. Se plantean diferentes interrogantes entorno a los elementos organizativos, los recursos para superar las barreras de aprendizaje i hasta que punto profesorado i alumnado constatan que la mejora consiste en el desarrollo de valores inclusivos. Se muestran las aportaciones de los centros i servicios educativos y se concluye en la línea de la hipótesis planteada gracias al liderazgo interno, a la práctica docente y a la participación del alumnado.

ABSTRACT

The article shows a research carried on during a scholar year in l'Hospitalet de Llobregat city. It analyses the relations and influence between the Plans de Millora of the secondary schools and the proposals of the educational inclusion of pupils. In it some questions are considered, like organizational issues, the resources needed to overcome learning difficulties, and to what extent teachers and pupils are aware that inclusive values play a central role in improving teaching and learning. The study displays the contributions of the schools and educational services and comes to the conclusion foreseen in the hypothesis about the significance of leadership, the educational practice, and the pupil's participation.

Des de fa uns anys les institucions educatives estan immerses en la llau d'idees, orientacions i instruccions relacionades amb polítiques de millora que afavoreixin el principi d'una escola per a tots, sense exclusions.

Això es veu reflectit des del 2002 fins el 2009, en diferents moments en què la comunitat educativa s'ha pronunciat en aquests temes: la Conferència Nacional d'Educació (2002) va reclamar mesures per millorar la qualitat; el Pacte Nacional d'Educació (2006) on es manifesta a favor de polítiques orientades a millorar la qualitat i a facilitar l'accés a tothom a l'educació avançant vers una escola inclusiva. El Departament dona a conèixer el Pla d'Acció 2008-2015 "Aprendre junts per viure junts" on es vol potenciar l'accés a l'alumnat amb discapacitat a una educació inclusiva. El Parlament aprova el primer de juliol del 2009 la nova Llei d'Educació de Catalunya (LEC) basada, entre altres, en polítiques de millora i innovació educatives.

Amb aquests context els centres han anat seguint unes pautes centralitzades, marcades per una normativa molt pautada, amb un malestar de queixa burocratitzadora. Al mateix temps s'ofereix i s'impulsa, a partir d'una anàlisi i d'uns pactes amb les forces socials i polítiques, una organització i uns plantejaments de millora vers una autonomia de centres. Tot això gràcies a la voluntat d'una anàlisi de la pròpia institució dels punts forts i punts febles i de les amenaces i oportunitats que permeten plantejar objectius i actuacions molt properes a la realitat i necessitats dels centres (anàlisi DAFO).

Aquest procés de canvi és, doncs, un camí d'aprenentatge que cada centre pot desenvolupar. Un procés amb unes línies generals que li permetin activar les seves propostes. Per això és important veure si en les propostes de millora *es té en compte* aquesta vessant inclusiva, *com es té en compte* i *si es permet avançar* en programes educatius i fórmules organitzatives de centre i d'aula que afavoreixin una atenció a la diversitat en termes de no exclusió. Sota aquestes premisses s'ha fet un estudi de **com els plans de millora afavoreixen la inclusió educativa**. S'ha realitzat en dos IES de la ciutat de L'Hospitalet de característiques semblants, que han pactat amb l'administració un PMQCE (Pla de Millora i

Qualitat del Centre Educatiu), amb un PAC05 i 06[2], amb aportacions del Serveis Educatius de Zona i de la Serveis tècnics de la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament.

Tot i la constatació de les dificultats a desenvolupar pràctiques educatives que afavoreixin la creació de cultures inclusives on tothom tinguin cabuda mobilitzant recursos organitzatius i curriculars, s'han plantejat preguntes com: els plans de millora optimitzen els elements organitzatius d'atenció ala diversitat?; fins on els processos de millora i innovació faciliten l'optimització dels recursos amb la finalitat de superar barreres per l'aprenentatge?, es pot saber si el professorat i l'alumnat constaten que una part de la millora del centre consisteix en desenvolupar valors inclusius?

El marc referencial teòric pel que fa a l'organització, autonomia i millora de centres es basen en les línies iniciades per Fullan(1999), Hopkins (1997), Stoll i Fink (1999), i represes per Antúnez, Garin (2005) referent la gestió participativa i autònoma dels centres, així com també per Pedró i Puig (1998) referent a les polítiques de reformes educatives. Pel que fa a l'escola inclusiva qui marca la pauta en els moments actuals són Mel Ainscow i Toni Booth (2002) que han aportat unes línies d'intervenció en el document "L'Índex per a la inclusió escolar: Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva." (2002). Aquests dos marcs teòrics i pràctics són els puntals entorn els quals pivota l'estudi.

MILLORA I INCLUSIÓ

En la primera part de l' "Índex per la inclusió" (Ainscow i Booth, 2002) ens trobem amb una invitació a la lectura i reflexió del contingut amb un encapçalament que entronca perfectament amb l'objectiu d'aquest estudi 'Un enfocament *inclusiu* per la millora dels centres educatius'. Podríem dir que en el concepte de millora inclou el de la inclusió; sense aquesta és ben difícil aquella. El dret a l'educació comporta la garantia de ser educat en una igualtat de condicions de tots els nens i les nenes. No qualsevol educació sinó aquella que s'entén de qualitat amb igualtat d'oportunitats superant tota forma de discriminació. Els indicadors de qualitat i millora d'un centre són precisament aquells que es troben sota pràctiques inclusives. (Echeita i Duk 2008).

En la pràctica educativa ens trobem sovint amb una realitat, sense entrar si és inherent o afegida als impulsos humans, de resistència i barrera. És possible o no millorar, amb intencionalitat volguda, allò que l'impuls i la cultura imperant tendeix a imposar? Es pot tenir el convenciment que en educació hi ha poques coses que són impossible ja que el ser humà és l'animal més moldejable pel context l'ambient i la cultura. La tasca educativa de tots i per a tots requereix una dosi de voluntat de canvi del concepte d'educació individual vers una de col·lectiva on la convivència, el respecte i la participació són l'eix del progrés, benestar i felicitat.

Ens trobem doncs en què l'arrel de la millora i de la inclusió no és quelcom que ens ve donat únicament des de fora per un marc normatiu, acompanyat d'articulacions, lleis i recursos sinó també i fonamentalment per la conquesta de petits canvis aconseguits amb voluntat i perseverança. Aquestes actituds, volgudes pel concepte de respecte i d'acceptació del divers, possiblement també adquirit en els nuclis més ancestrals de l'educació infantil rebuda, són les que facilitaràn i permetran la convivència i l'enriquiment mutu. No té sentit definir des de fora del centre quina és o ha de ser la inclusió educativa si no es concreta i defineix el seu context, la seva història, el seu procés de debat democràtic i els seus condicionants econòmics, polítics culturals i humans. L'ésser humà farà possible l'aprenentatge i l'apropiació de coneixements gràcies a fiar-se de l'altre (col·lega o guia) com a no perillós, de qui puc aprendre encara que la seves diferències qüestionin i interpel·lin la seguretat d'allò ja adquirit.

Segons Echeita i Duk (2008: 8) no és el saber conceptual el que ens fa falta per avançar vers una educació més inclusiva, sinó determinació i coratge per vèncer la inèrcia de les rutines escolars, que mantenen l' "estatus quo" sense importar les repercussions que per molts alumnes tenen el mantenir pràctiques de marginació o exclusió educativa. Així mateix és més important saber qui decideix i participa en els processos inclusius que definir 'què és la inclusió'. És més important la implicació dels participants encara que el resultat sigui, en alguns aspectes, diferent de l'ideal.

Està ja superat el mite de Procut en què la mesura del bé-normal-acceptable era la mida del llit que tenia a casa seva? Tot vianant que passava per casa seva havia de jeure al seu llit, si sobrepassava li tallava les cames; si no hi arribava, l'estirava fins que tingués la mida del llit. Què fan moltes actituds davant la diversitat quan s'entén com a des-igualtats?. Més del mateix fins a tibar perquè tothom arribi a la fita establerta. No fos cas que la desviació posés en tela de judici el que sempre s'ha acceptat com a mesura intocable.

La millora es considera com un terme tècnic i científic però cal un concepte clar en l'àmbit de l'educació per poder-lo diferenciar d'altres que són semblants mantenint les seves característiques singulars conceptualment parlant. Els termes propers al concepte genèric de millora amb significació diferent podrien ser: canvi, innovació, reforma... Aquí es segueixen les línies establertes per Javier Murillo (2002) del Centre d'Investigació i Documentació Educativa que estableix la millora com un terme tècnic i científic i no com a ètic: *Un esforç sistemàtic i continu dirigit a canviar les condicions de l'aprenentatge i altres condicions internes associades a una o més escoles amb la finalitat última d'arribar a metes educatives de manera més eficaç*. Un canvi planificat i sistemàtic, coordinat i assumit pel centre educatiu que busca incrementar la qualitat del centre mitjançant una modificació tant dels processos d'ensenyar-aprendre com de l'organització del centre.

vLa conseqüència de tots aquests conceptes ens portaran a una constatació de les pràctiques educatives i dels seus resultat en quan a rendiment i èxits escolars, en funció dels elements interns i externs al centre. Així doncs el rendiment i l'èxit escolar no depèn únicament de les competències i capacitats del subjecte-alumne i del subjecte-professor sinó també del sistema educatiu que els permet desenvolupar dins la institució educativa i del context social on estan immersos: realitats socials i familiars, polítiques del benestar, cohesió i equitat socials. No és en va que l'estudi PISA (Programa for International Student Assessment) proporciona tres tipus d'indicadors: 1) indicadors de coneixements i competències adquirides per l'alumnat avaluat; 2) indicadors de context com els factors socioeconòmics i culturals dels estudiants que permeten comprendre algunes de les raons del seu èxit o fracàs en els indicadors anteriors; 3) indicadors temporals que permeten observar l'evolució dels sistemes educatius en aquells aspectes avaluats.

Cabdal importància té el context social i familiar. Recordem només l'informe Coleman de l'any 1966 a EUA i l'informe Plowden de l'any 1967 a Anglaterra on es conclou que el fracàs escolar afecta més directament les classes socials més baixes, les minories ètniques i grups marginals de la població. Els informes INCE del 2000 també afirmen que el nivell sociocultural de les famílies i el capital cultural són determinants per l'èxit i el fracàs fins al punt que, a més alt nivell educatiu dels pares, majors són les expectatives dipositades en els fills per estudiar a la universitat (Generalitat de Catalunya "Informe per la millora dels resultats del sistema educatiu a Catalunya" 2007, 11-12)

Un estudi recent de l'Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU) ens mostra que adolescents amb nota mitjana de suspens provenen de famílies amb seguiment baix directament proporcional als ingressos baixos. (Gomez Granell et al 2008) [3]

En aquest context només cal fer una ullada a les conclusions més rellevants dels informes oficials PISA (Ferrer Ferran 2009), referides al conjunt de països participants en la darrera edició de l'enquesta internacional de la competència científica i a les conclusions i recomanacions emanades de la 48 reunió de la Conferència Internacional de Educació (CIE 2008), "L'educació inclusiva: un canvi cap al futur":

- o La conclusió 'e' de l'informe oficial PISA diu: "El factor més determinant dels resultats dels alumnes és l'entorn socioeconòmic de la família de l'alumne. Dels resultats sembla reduir-se que els escoles no compleixen el seu objectiu de reduir les desigualtats educatives dels alumnes; no proporcionen un repartiment equitatiu dels resultats. Això no obstant, alguns països sí que demostren que l'escola pot fer aquesta tasca molt millor que d'altres. Igualment les diferències entre les escoles vénen molt determinades pel perfil socioeconòmic de la població escolar que acullen" (FERRER, Ferran et al 2009, 25)
- o La conclusió i recomanació 2 de la CIE als 153 estats membres de la UNESCO, 20 organitzacions intergovernamentals i 25 ONGs, diu: "Que lluitin prioritàriament contra la desigualtat social i els nivells de pobresa, ja que constitueixen seriosos obstacles per l'aplicació de les polítiques i estratègies de l'educació inclusiva; i que encarin aquests problemes en un marc de polítiques intersectorials" (CIE 2008 4 punt 2)

Sense anar més enllà i com exemple: els resultats de les proves

de 6è de primària realitzades el 6 de maig 2009 a 60.000 alumnes de Catalunya analitzades per nivells socioeconòmics, trobem que en català, castellà i matemàtiques hi ha entre un 40 i un 50% de suspesos en el nivell socioeconòmic baix, davant d'un 20 i un 30% de suspesos en el nivell socioeconòmic mig i entre un 10 i un 20% en el nivell socioeconòmic alt. (Generalitat de Catalunya .Departament d'Educació 2009)[4]

RECERCA

La metodologia de l'estudi ha estat bàsicament de caràcter qualitatiu i quantitatiu, utilitzant la recerca-acció[5]. Un dels instruments utilitzats ha estat l' "Índex per la inclusió". Les eines han estat:

- pautes d'observació en les Comissions Socials,
- qüestionari als claudres,
- pannel - col·loqui amb els tutors i tutores,
- qüestionari obert amb representants de l'alumnat,
- entrevista a les direccions,
- entrevista i col·loqui als serveis educatius de zona i regidoria d'educació.

QUÈ DIUEN LES COMISSIONS SOCIALS

En aquest element organitzatiu i d'actuació s'han observat 6 indicadors:

1. Hi ha col·laboració entre professorat i famílies
2. Totes les institucions de la comunitat local estan implicades en el centre
3. Es coordinen totes les formes de suport
4. Es redueixen les expulsions per disciplina
5. Es redueix l'absentisme escolar
6. Es coneixen i s'aprofiten els recursos de la comunitat

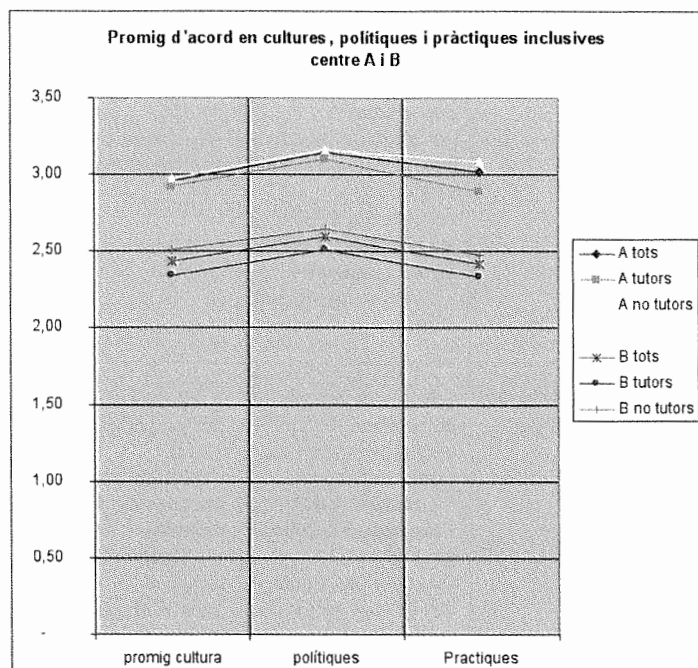
Les orientacions que se'n deriven de l'observació queden reflectides en el quadre 1:

ORIENTACIONS PER AFAVORIR LA QUALITAT I LA INCLUSIÓ EDUCATIVA DERIVADES DE L'ACTUACIÓ DE LA COMISSIÓ SOCIAL	
Relació Professorat -Famílies	<ul style="list-style-type: none"> - Compartir informació i comunicació - Compartir autoritat i responsabilitat - Referenciar a les famílies en la presa de decisions - Fer participant i incloure al fill en les decisions - Treball conjunt en situacions d'indecisió - Tenir en compte la família extensiva
Implicació de la comunitat	<ul style="list-style-type: none"> - Donar espai a les institucions locals - Establir referents externs i interns al centre - Acompanyament puntual de l'alumnat a les institucions externes per part del referent del centre - Compartir coneixement i informació entre el centre i les institucions externes - Evitar intervencions disperses. - Respectar decisions i compartir compromisos
Organització del suport a l'atenció a la diversitat	<ul style="list-style-type: none"> - Treballar conjuntament i coordinadament entre els diferents professionals que intervenen - Presència dels professionals amb informació real en les preses de decisions - Prioritzar l'actuació a la burocràcia - Respectar les decisions que s'han pres en les institucions més properes a l'alumnat - Evitar la repetició d'actuacions - Aplicar mesures alternatives i prèvies a l'expulsió - En els conflictes tenir més en compte el subjecte que les seves actuacions - Analitzar amb els serveis externs el context dels casos d'absentisme - Prioritzar recursos interns - Establir en les expulsions mesures de retorn progressiu - Implicar els pares en casos d'absentisme i expulsió - Singularitzar les intervencions tenint en compte l'edat
Mobilització de recursos comunitaris	<ul style="list-style-type: none"> - Facilitar la informació dels recursos existents - Coneixement proper de les variacions internes dels serveis externs i la posta al dia - Establir xarxes de col·laboració

(Quadre 1: Orientacions per afavorir la qualitat i la inclusió)

QUÈ DIU EL PROFESSORAT DELS CENTRES

Referent a si estan d'acord en que els plans de millora afavoreixen la inclusió, es pot observar en el gràfic 1 el promig d'acord-desacord, (el valor 1 es de desacord, 2 :parcialment d'acord; 3:bastant d'acord; 4: totalment d'acord). S'han utilitzat 37 dels 44 indicadors de l'Índex d'Ainscow (2002).

(Gràfic 1: Comparatiu del promig d'acord: Pla de Millora-dimensions Inclusió centre A i B)

El que podria remarcar del gràfic és el següent:

1. el promig de les respostes estan en la franja del *bastant d'acord* del centre A i *parcialment d'acord* del centre B
2. la valoració de no tutors i tutors és bastant equidistant, sent aquests més estrictes en la valoració
3. hi ha una inflexió a remarcar en que les cultures i les pràctiques baixen unes dècimes per sota de les polítiques.

Referent al primer punt cal dir que tant un centre com l'altre hi ha un grau d'acord dins d'un procés evolutiu. Mentre que el centre A té una percepció alta que el Pla de Millora afavoreix la inclusió el centre B té una percepció més baixa. Això no vol dir que un centre estigui a favor i l'altre estigui en contra. Vol dir que són moments diferents amb percepcions diferents i que sens dubte tant l'un com l'altre estan en la línia de la millora i de la inclusió, però el centre A mostra una valoració més positiva entre el Pla de Millora i la Inclusió.

Cal fer una reflexió sobre el tercer punt entorn a les dimensions de cultura, polítiques i pràctiques inclusives, tenint en compte el que diu Ainscow i Booth en l'Índex "les cultures són un punt clau de la millora escolar... Aquesta dimensió tracta sobre la manera de crear una comunitat segura, acollidora, col·laboradora i estimulante en la qual tothom se senti valorat i que constitueixi el fonament per aconseguir els nivells més alts d'èxit per a tots els estudiants." I referent a les pràctiques: "Es fomenta que els estudiants s'impliquin activament en tots els aspectes de la seva educació, la qual parteix dels seus coneixements previs i de les experiències fora del centre" (Ainscow i Booth (2002 p 15-16). Possiblement la tasca més

concreta per aconseguir nivells més alts d'èxit relacionats amb la implicació dels estudiants es vegi que pot millorar dins d'una concepció de política general de canvi més assumida pel centre[6].

QUÈ DIU L'ALUMNAT

Les aportacions de l'alumnat a partir dels indicadors d'inclusió més dèbils manifestats pel professorat (tracte mutu amb respecte, altes expectatives educatives i professionals, implicació de l'alumne, ajuda mútua i disciplina) es poden reflectir en els següents 4 punts a partir d'un qüestionari obert[7]:

1. L'alumnat és molt sensible a les relacions que es donen entre ells i el professorat. Mostra d'això és la defensa clara i sense embuts de l'acceptació de les diferències, de l'escolta i el respecte mutu amb un clima de confiança.

L'alumnat reclama, davant del conflicte, parlar i escoltar. Evidentment sense cridar, amb calma i paciència, sense rigideses ni imposicions, tot i que l'actitud per l'escolta, moltes vegades és difícil ja que requereix estar en disponibilitat d'entrar en el món intern que l'altre li brinda.

També s'accepta l'ajuda terciada de la mediació. Aquesta actitud de defensa de la parla, que és el bé exclusiu dels éssers humans, es fa extensiu no solsament en la resolució dels malestars, sinó també en la prevenció d'aquests. Es reclamen espais per parlar de temes on, al ser-hi presents s'hi sentirien més implicats amb participació àmplia i oberta, i amb circulació i vehiculització de les aportacions. Aquest parlar i escoltar també pot tenir una part de privacitat per temes que requereixen un tracte més íntim.

2. Pel que fa als aprenentatges es valora l'ajuda mútua, però hi ha susceptibilitats en front de qui se n'aprofita. Es valora la sinceritat i l'equitat entre iguals. Es constata una tensió entre el valor de la cooperació i el sentir-se utilitzat. Per un cantó hi ha disponibilitat i es valora d'ajut i col·laboració i per l'altra s'exigeix esforç mutu en aquest intercanvi.

Confessen que els falta voluntat i decisió per posar-se a treballar i reclamen l'ajut de l'adult que els impulsi i els guiï.

3. El que se li demana al professorat és ajut per entendre i comprendre, al mateix temps que autoritat per controlar i guiar eficaçment la classe, és a dir, els espais d'aprenentatge.

En general, al professorat se'l veu disposat a ajudar a tots els qui ho precisen. Disponibilitat que, si és transmesa de bon rotllo, facilita l'aprenentatge i la necessària captivació per liderar-lo.

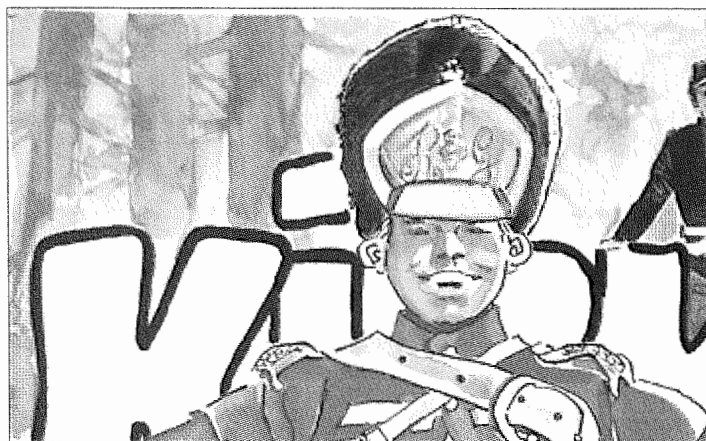
4. I per últim, una part de la motivació per l'autoestima i el rendiment pot venir per la valoració positiva del que es fa, obrint oportunitats i confiança, encara que hi hagi fracàs, falta o mala nota. Aquesta valoració positiva és més probable que es rebi des del professorat que no pas de les famílies i esdevé necessària per no posar al noi o la noia en perill de tirar la tovallola.

QUÈ DIUEN ELS TUTORA I TUTORES

Les aportacions dels tutors a partir dels indicadors d'inclusió més dèbils manifestats pel professorat es poden reflectir en el quadre 2

1. Es important que el professorat estigui ben informat de tots els processos de millora que es fan en el centre, sobretot pels nous professors.
2. Es reflexiona entorn al concepte d'autoritat i la preocupació per mantenir-la. Tot i entendre la importància d'un ambient de respecte mutu es considera més aviat una falta de respecte de l'alumnat vers el professorat. Faria falta donar espais a l'alumnat perquè poguessin tenir un lloc i una opinió. Tenir habilitat per manejar les situacions procurant no desencadenar posicions confrontades.
3. Hi ha preocupació entorn a les expulsions. La coherència interna entorn a les expulsions com una mesura última amb mecanismes reparadors previs és bàsica per treballar el tema. Pel tema de les expulsions caldria una coordinació i una cohesió entre el centre i les famílies.
4. Es constada una certa distància entre el centre i les famílies i es busquen estratègies d'aproximació sobre tot en els primers cursos.
5. Es constata una necessitat de formació entorn estratègies de relació, tracte i convivència.
6. Potenciar la participació de l'alumnat en l'avaluació afavorint l'explicitació positiva i negativa.
7. El control dels casos d'absentisme està millorant.
8. El treball col·laboratiu i cooperatiu és constata positiu per afavorir els aprenentatges i cal incrementar-los.
- 9-. Es constata un clima d'ajut i participació entre el professorat i això pot ajudar a un canvi de metodologia de classes magistrals a altres més participatives.
10. A l'alumnat li agrada aprendre però no estudiar. Per això la reflexió sobre el propi aprenentatge, sobre el què i el com s'aprèn pot ser cabdal per mobilitzar actituds.

QUÈ DIUEN LES DIRECCIONS DELS CENTRES

El resum de les entrevistes realitzades amb les direccions dels aspectes relacionats amb el Pla de millora i la implicació amb la inclusió queda reflectit en el quadre 3

	Centre A	Centre B
El Pla de Millora els ha permès millorar	<ul style="list-style-type: none"> - Interès i voluntat pel canvi - Inici amb molts projectes amb limitacions posteriors - Reforços i falques per sostenir l'engegat - Suport de l'autoritat administrativa del Departament d'E - Valoració positiva per la integració en el barri. - Decisions del claustre prèviament treballades i consens - Canvi d'imatge del centre 	<ul style="list-style-type: none"> - El Pla de Millora és molt positiu - La informació i els aspectes positius s'han fet palesos sobre la marxa - Es contempla el grup impulsor com organització participativa - Satisfacció per possibilitar canvis
El Pla de Millora ha favorit la Inclusió	<ul style="list-style-type: none"> - Replantejament de la política de la diversitat i de les pràctiques inclusives - Cohesió social per l'acolliment dels nous vinguts - Actuacions inclusives de cara al professorat i alumnat - Acolliment de pares - Protocol d'acolliment dels nous vinguts facilitador del mutu coneixement competencial i actitudinal - Treball amb els primers d'ESO amb organització heterogènia i homogènia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Adaptació curricular en cadascun dels nivells - Inici del treball cooperatiu en projectes puntuals - Acceptació institucional d'una majoria d'alumnat amb problemes d'hàbits i d'aprenentatge - La mediació com un element afavoridor d'inclusió
Fluïdeses que s'han trobat	<ul style="list-style-type: none"> - Possibilitat la realització de programes pendents des de feia temps - Treballar amb entitats externes al barri - Intencionalitat de canvi més enllà de possibles suports - Recolzament econòmic - Resposta positiva de la majoria de departaments 	<ul style="list-style-type: none"> - Possibilitat de tenir més recursos - Possibilitat de poder accedir a projectes d'innovació - Facilitar la participació dels departaments - Formació del professorat - Espais de debat i reflexió
Entorpsiments que s'han trobat	<ul style="list-style-type: none"> - Presses inicials - Limitada sensibilització per nous programes d'alguna àrea - Voler fer salts qualitius massa allunyats del factible - Canvis de professorat 	<ul style="list-style-type: none"> - Poca informació inicial - Poca fluïdesa comunicativa entre instituts que tenen PMQC - Presses inicials - Mobilitat del professorat: 2/3 - La flexibilització de les jornades: 2/3 de mitges jornades

QUÈ DIUEN ELS SERVEIS EDUCATIUS

Les aportacions realitzades pels assessors - referents dels Serveis Educatius (EAP, CRP, ELIC) en cadascun dels 7 plans de millora dels centres educatius que hi ha a la ciutat queda reflectit el quadre 4

1. El PM és una eina d'ajut, mobilització i canvi sempre i quan el lideratge intern del centre sintonitzi amb els objectius proposats.
2. El PM respon positivament quan ha estat posterior a un projecte ja existent.
3. El plantejament de les pràctiques inclusives responen més a la voluntat i actitud del centre que no pas a l'objectivació teòrica.
4. En els PM es fa un seguiment més exhaustiu dels paràmetres i els indicadors dels resultats acadèmics i programacions de competències que no pas els d'inclusió i cohesió social.
5. En els punts forts i febles, fruit de l'anàlisi DAFO, que es treballen en el centres hi ha pocs indicadors relacionats amb la inclusió educativa.
6. En l'assoliment dels objectius dels PM s'observa una doble tendència :
 - la de desenvolupar estratègies per millorar i aconseguir els objectius proposats, com un indicador d'un procés consolidant
 - la tendència a modificar-los, com un indicador de dificultat d'aquest procés.
7. Moltes de les pràctiques inclusives que es fan en els centres, no figuren de manera explícita en els PM.
8. Els indicadors d'inclusió i cohesió social estan en procés d'elaboració.
9. En la qualitat i millora del centre , el que compte, més enllà de l'estabilitat del professorat, és un equip directiu i impulsor que organitzi, pauti i marqui.
10. En general en els PM potser no hi ha hagut una actuació directament encaminada a les pràctiques inclusives, però sí que ha afavorit una reflexió sobre les cultures i les polítiques.
11. Els PM, en general, han afavorit la participació de les famílies, la mobilització de recursos i la organització interna com uns elements indicatius d'inclusió.
12. Les tutories són un element clau per la millora de l'aprenentatge i la cohesió social. La mobilització del recurs s'hauria de consolidar en una dotació ampliada i organitzativament estable.
13. La dotació d'un Tècnic en Integració Social ha estat un element molt positiu per a la inclusió i cohesió social. Es tem per la seva continuïtat ja que no és una dotació estructural sinó contextual.
14. Els indicadors d'inclusió de caràcter social es veuen més fàcils d'assolir que no pas els directament relacionats amb els processos d'avaluació i aprenentatge.
15. El salt del PMQCE a una Autonomia de Centre requeriria una audàcia, un seguiment i un ajut molt proper de l'Administració.
16. La participació dels SSEE en els PM podrien ser molt més útils si es plantejessin les actuacions més continuades i estretament vinculades als centres.

(Quadre 4: Resum del pannel - col·loqui amb els assessors/es dels Serveis Educatius de Zona)

CONCLUSIONS

A. Generals

- o 1. Els Plans de Millora són uns compromisos de doble direcció entre el centre i l'administració realitzats amb satisfacció i interès i amb voluntat de canvi. Tan un centre com l'altre accepta el compromís i pacta proposant objectius i estratègies de millora amb el corresponent

seguiment per part de l'administració amb contrapartides de recursos humans i econòmics. Les direccions dels centres manifesten aquest interès i satisfacció. Segons el professorat , amb més o menys intensitat, veu que aquest canvi ha repercutit en un plantejament de les pràctiques inclusives i cohesió social tendint a acceptar l'alumnat en la seva diversitat.

- o 2. Els Plans de Millora, en general, han afavorit la participació de les famílies, la mobilització de recursos i l'organització interna com uns elements indicatius d'inclusió observats en les comissions socials .
- o 3. Les pràctiques inclusives estan en un procés de millora progressiva i cada centre es troba en moments particulars fruit de la seva història i cultura. Mentre un centre es manifesta que està bastant d'acord en què el Pla de Millora afavoreix la inclusió en un promig entre el 2,9 i el 3,15 en una variació de 1 a 4 , l'altra centre es manifesta que està parcialment d'acord entre el 2,3 i el 2,6.

D'un model de participació concèntrica en què tots els recursos i les famílies estan al servei del centre es camina vers un model d'interrelació on l'acció educativa es reparteix entre els implicats donant-se dins i fora del centre.

- o 4. El lideratge intern, les voluntats i les actituds són més significatius per la inclusió i millora que no pas la planificació estandarditzada d'un programa, tot i que aquest ajudi a la sostenibilitat administrativa i econòmica. Així ho constaten:
 - les direccions :
"el que hem aportat són ganes de fer coses i ganes de canviar" "això va comportar que molta gent es plantejés coses que fa molt temps volien fer però no podien" "aquí hi dono una part important al grup impulsor; moltes activitats han sortit del grup impulsor que va movent tot això"

- els tutors i tutores

"una raó important que hi hagi un clima en què tothom se senti acollit té que veure amb la cohesió, impuls i lideratge positiu de l'equip directiu"

- els serveis educatius :

"el centre en els que s'ho ha cregut l'equip directiu ha impulsat i ha tirat endavant el Pla de Millora i ha estat molt positiu. La inclusió s'afavoreix o es dificulta segons la mentalitat del professorat. La política inclusiva va molt unida a si el professorat s'ho creu o no",

- els serveis municipals

"si tot el que s'ha fet ens ho fem nostre (del professorat) , segur que continuarà en el temps . Si ha sobrevingut com una cosa més , desapareixerà. Els projectes actuals val a dir que ja són nostres. No són del departament ni de l'ajuntament "

- o 5. Els plantejament de millora i inclusió educativa és millor que parteixin d'una unificació d'esforços sent fruit d'un treball conjunt de centres, famílies i administració central-autonòmica i local. Els recursos per donar suport

a qui vol millorar i no excloure han d'ésser conjunts, respectant els processos evolutius de les institucions educatives més properes als subjectes.

- o 6. La inclusió educativa entesa com un ideal i com una radicalitat a aconseguir en l'ésser humà pot ser un reuulsu que mobilitzi barreres i actituds, però també cal entendre-la com un procés evolutiu i que, tibant massa l'exigència, pot barrar el camí d'arribar-hi. En aquesta línia s'expressa la direcció d'un dels centres *"Hi ha gent desenganyada que vol marxar, perquè creu que fora hi ha la panacea. La panacea no hi és. Això passa a tot arreu. No sé com fer arribar que els alumnes que tenim són aquests i amb aquests s'ha de treballar. No somiar violes... que fent no sé quina mena de coses ens vindran d'altres alumnes. Aquests són els que hi ha. Això costa. Això és adaptar-se al medi."*
- o 7. Moltes de les pràctiques inclusives que es fan en els centres no figuren de manera explícita en els PM., però sí que ha afavorit una reflexió sobre les cultures i les polítiques i s'ha actuat en molts àmbits tenint en compte la inclusió.
- o 8. Els elements més rellevants de millora i inclusió vistos des del municipi requereix:
 - treballar conjuntament evitant parcel·lacions
 - implicació interna dels docents i externa de la societat
 - assumir com a propi el que fa el centre
 - un treball conjunt ja que així es facilita els processos d'inclusió.
 - un currículum d'educació per la ciutadania que facilitin l'acollida, la convivència i la participació ciutadana.

Conclusions particulars dels centres i serveis educatius

- o 9. Els centres tenen la percepció que el Pla de Millora afavoreix la inclusió. La percepció es troba en un procés evolutiu: Són constatacions diferents en funció de les característiques singulars de cada centre, però tant l'un com l'altre estan en la línia de la millora i la inclusió.
- o 10. El professorat entén les característiques d'un centre amb cultures, polítiques i pràctiques inclusives però es troba en una diversitat d'alumnat tan ampla que li resulta difícil la tasca educativa. Tot i així es planteja "què es pot fer". Sobresurt l'intent de buscar mecanismes de control i millorar en metodologia: *"s'hauria de marcar més els límits", "fer seguiment proper dels casos difícils i de les expulsions", "utilitzar eines i tècniques de treball cooperatiu que fomentin la col·laboració", "afavorir treball en grups heterogenis", "treballar per projectes"...*
- o 11. L'alumnat es manifesta en defensa de la parla i l'escolta. Per ells el diàleg pot ajudar a flexibilitzar posicions i a superar desigualtats. La informació ha d'ésser de tot i oberta a tots. Hi ha disponibilitat de treball en grup però se'ls hi ha d'ensenyar. Els costa entendre que es puguin ajudar mútuament quan s'han donat abusos de confiança i desigualtats aprofitant-se uns dels altres. Reclamen ordre i autoritat.
- o 12. Les direccions valoren positivament els Plans de Mi-

llora. Hi veuen obertures i fluïdeses en el sentit d'ampliar recursos i possibilitar canvis pedagògics amb actitud d'acceptació de la diversitat cultural i la cohesió social. Fan propostes de canvis i millora amb replantejament de pràctiques inclusives. També hi han vist inconvenients: poca informació inicial, poca comunicació entre els centres que tenen PMQCE, presses, salts qualitats poc factibles.

- o 13. Els indicadors d'inclusió que queden més en entredit i que el pla de millora incideix en un grau baix són:
 - l'alumnat s'ajuda els uns als altres
 - el professorat i l'alumnat es tracta mútuament amb respecte
 - les expectatives educatives i professionals són altes per a tot l'alumnat
 - es redueixen les expulsions per indisciplina
 - l'alumnat s'implica de manera activa en el propi aprenentatge i s'aprèn col·laborativament.
- o 14. Les prioritats que es constaten en els centres i que s'haurien de contemplar en els Plans de Millora són les relacionades amb els valors: respecte, disciplina, convivència, diàleg i autoritat; les metodologies i recursos pedagògics: treball cooperatiu i grupal, competències bàsiques, reforç a les àrees instrumentals. Un altre tema seria com valorar aquestes millores.
- o 15. La participació dels Serveis Educatius en els Plans de Millora podrien ser molt més útils si es plantejessin les seves actuacions més continuades i estretament vinculades als centres.

Entre altres coses es remarca:

- que hi ha pocs indicadors explícitament relacionats amb la inclusió educativa,
- que els indicadors de inclusió i cohesió social estan el procés d'elaboració,
- que els PM han afavorit la participació de les famílies, la mobilització de recursos i l'organització interna
- que els indicadors d'inclusió directament relacionats amb els processos d'avaluació i aprenentatge són més difícils constatar.
- que les tutories són un element clau per la millora de l'aprenentatge i la cohesió social.

Notes:

[1] La realització d'aquest article ha estat possible gràcies a la llicència retribuïda "Els plans de millora i innovació de centres com elements afavoridors d'institucions que avancen ver la inclusió educativa" concedida pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Resolució EDU/2276/2008, de 9 de juliol (DOGC núm. 5176 18/07/2008))

[2] Promoció d'Autonomia de Centres corresponent als anys 2005 i 2006.

[3] III informe CIIMU Malestars Infància, adolescència i famílies"(2008) Volum I p. 121-123.

[4] Prova d'avaluació de 6è curs d'educació primària 2009. Avançament de resultats al 11-06-09

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Educació> i al diari 'El País' del 14-6-2009 pag 1 de Catalunya).

[5] Es pot consultar l'informe de la recerca al cercador de llicències <http://www.xtec.cat/innova/licencies/index.htm>

[6] Es pot consultar en l'informe de la recerca quins són els percentatges d'acord

–desacord dels diferents indicadors de les cultures, de les polítiques i de les pràctiques

[7] Les transcripcions dels col·loquis realitzats amb l'alumnat són prou interessants per poder-les consultar en l'informe de la recerca

Referències Bibliogràfiques

AINSCOW, M I BOOTH, T: (2002) *Índex per la inclusió. Guia per l'avaluació i millora de l'educació inclusiva*. CSIE. Traduït ICE UB.

CIE Conferencia Internacional de Educación 48 reunión Ginebra 25 de Nov 2008 (2008) <http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user>

ECHEITA GERARDO I DUK CYNTHIA (2008). Inclusión Educativa. *Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 6 (2), pp. 2-8. <http://www.rinace.net/arts/vol6num2/art1.pdf>

FERRAN FERRER (DIRECTOR); CASTELL JOSÉ LUIS; VALIENTE OSCAR: (2009) "Equitat, excel·lència i eficiència educativa a Catalunya. Una anàlisi comparada" Ed Mediteranea. Fundació Jaume Bofill

GENERALITAT DE CATALUNYA DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ (2009): Prova d'avaluació de 6è curs d'educació primària 2009. Avançament de resultats 11-06-09 <http://www20.gencat.cat/portal/site/Educació>

GÓMEZ-GRANELL, CARMEN I BRULLET, CRISTINA (Coord) (2008): "III Informe 2008 sobre l'estat de la infància i les famílies "Barcelona CIIMU <http://www.ciimu.org>

MURILLO, FJ ; MUÑOZ-REPISO, M; JUANA SANCHO ET AL (2002) *La mejora de la escuela. Un cambio de mirada*. Madrid MEC-CIDE. Octaedro

RUÉ, JOAN (2006) *Disfrutar o sufrir la educación obligatoria* Barcelona Octaedro

Correspondència amb l'autor: Josep Ma. Andreu Calaf.

E-mail: jandreu1@xtec.cat

